

DÜĞÜN BAYRAM PANAYIR EĞLENCESİ AT YARIŞLARI

**GEÇMİŞTEN
GÜNÜMÜZE**
Müzeyyen
ÜNAL

muzeyyenunal@kocaeligazetesi.com.tr

At üstünde oyunlar, at yarışları ve pehlivan güreşleri çok eskiden beri yapıldı. Köyde ve kasabada düğün dernek oldu mu, yarış ve güreş ödülleri kaçınılmazdı. Yarışsız, güreşsiz panayır olmazdı. İl yönetimi, hayvanat

cinsinin ıslahını teşvik için sergi açılmasına ve at yarışlarına bütçe ayırdı. At yarışları Milli Mücadele yıllarında ve zaferden sonra da düzenlendi. Gazi Mustafa Kemal ve ordu kumandanları yarışlarla, halkı dinleme fırsatı yaratırlardı. Ordunun büyük bir bölümü atlıydı. Osmanlı döneminde sipahiler, Anadolu ve Rumeli'den atlarıyla orduya katıldılar. Cumhuriyet devrinde süvari kuvvetleri, süvari alayları vardı. At binek aracıydı. Yükünü de sahibini de güvenle taşırdı. Seyyahlar, tacirler, ulaklar yollarda at değiştirebilirlerdi. Eskiden pek çok evin önünde binek taşı bulunurdu. Ev girişlerinde yanından merdivenle çıkan kapı önündeki taşlık, parmaklıksız burası binek için tasarlanmış demektir. Faytonları ve arabaları çekenler; kır, karası, sarısı, dorusuyla ne güzel atlardı. Bazen tek, bazen de ikili olurdu. Atı da, arabacıyı da canından bezdiren; yokuşlar ve bozuk yolları. Bir zamanlar savaşta ve barışta eşlik eden atlarla aramızı iyice açtık. Tarımda, ticaretle, ulaşımda, sporda, askerlikte neredeyse tüm hayatımızdan çıkardık. Sayıları çok azaldı. Bunların bir kısmı hipodromlarda koşuyor, bir kısmı da atlıspor yapanlara hizmet ediyor. At sahibi olmak eskiden de önemliydi ama şimdi itibar göstergesi. Nalbantlık, saraçlık, semercilik gibi bazı meslekler köy ve kasabalardan silindi, hara ve at çiftliklerinde bulunmakta. Koşum takımları, dış alıma bağlandı. Aygır depoları tükenmiş. Binicilik ve jokeylik önem kazandı. Yakın zamanlara kadar atların ve tayların salına salına gezindiği, koştuğu uçsuz bucaksız çiftlikler çok azaldı; şehirleşmenin kısıcında alanları daraldı. Artık atları çayırda görmek, kırsalda oturanların dahi bayram sevincine kapılma sebebi.

İzmit Tayyare Meydanı'nda "Reisicumhur Gazi Hazretlerinin himayelerinde at koşuları", Foto Kamer

İzmit, Tayyare Meydanı'ndaki at yarışlarında hakem heyetinin tribünü ve önündeki izleyiciler

BİNEK HAYVANLARIYLA İLGİLİ İLANLAR

İzmitte kan ve idrar tahlii yapacak bayırtı laboratuvar, Veteriner Müdürlüğü'nde 1939 yılı başında kuruldu (Marmara, 11.01.1939).

Askeri birliklerin ve vilayetin (Aygır Deposu, Hastane ve fidanlık) arabası ve binek hayvanları için tonlarca yulaf ve kuru ot almış ilanlar gazetelerde dikkat çekti (Marmara, 8-12 Ağustos 1939).

Bir vilayet ilanında: "Hükümetçe 800 baş at, karsak ve katırları İzmit hayvan pazarında 9.11.1945 Cuma gününden itibaren Cumartesi pazar hariç hergün saat 14 den akşam kadar satışa çıkarılacak haber verilmektedir (Türk Yolu, 07.11.1945).

25.12.1950 günlü Hürsöz gazetesinde, Vilayet bütçesine büyük bir iş yapmadığı, ve köylü taradından tutulduğu izlenim bırakıyor. Bütçeyi kabarttığı gerekçesiyle İl Genel Meclisinin kaldırma karar alacağı yönünde bir haber yer aldı.

BİR ZAMANLAR İZMİT'TE AT KOŞULARI

Reisi Cumhur Kamal Atatürkün himayelerinde, Başvekil İsmet İnönünün Riyasetinde

Yarış ve ıslah encümeni namına

15 EYLÜL 1943 PAZAR GÜNÜ İZMİTTE TAYYARE

MEYDANINDA YAPILACAKTIR

Türk Yolu, 09.09.1935

İLKBAHAR AT KOŞULARI

İzmitte Tayyare Meydanı'nda binlerce halkın huzurunda bugün başlayan ilkbahar at koşularında yarışlara 49 at katıldı.

Tay koşusunda mükafat 250 lira olan birinciliği Akif Bey'in kazandı, ikinciliği İzmitli Ahmet Eftendin'in kazandı.

Kocaeli Koşusunda 300 lira mükafatlı birinciliği Ferhat Ağaoğlu'nun kazandı, ikinciliği Akif Bey'in kazandı.

Gazi Koşusunda 300 mükafatlı birinciliği Hüsnü Bey'in kazandı, ikinciliği Yusuf Eftendin'in kazandı.

Haik Koşusunda 100 lira mükafatlı birinciliği Mehmet Bey'in kazandı, ikinciliği Ahmet Bey'in kazandı. Silahlı Jandarma Koşusunda İzmit bölüğünden Mümin birinci geldi (Cumhuriyet, 23.05.1931).

ÖZEL İDARE AT KOŞULARI

Hususi idareye ait at koşuları dün yapılmıştır. Tay koşusuna altı tay iştirak etmiş, birinciliği İzmitli İsmail Eftendin'in kazandı, ikinciliği Gazi Bey'in kazandı. Aygır deposu yarışlarında yarımkan Al Ceylan'ın ikinciliği de Ketenceli Yusuf Eftendin'in kazandı, üçüncü Kocaeli Koşusunda ise birinciliği Karaca Bey'in kazandı, ikinciliği Mehmet Bey'in kazandı, üçüncü Sadı'nın kazandı (Cumhuriyet, 8.09.1934).

Sadun Eşref Atı

Sadun Eşref Atı, Türkiye Jokey Kulübü başkanlarından ve Tarım Bakanlığı Yüksek Komiserler Heyeti üyesidir. Ülkemizin sayılı at yetiştiricileri arasındadır Sadun Eşref Atı. Sadettin adlı atı ve İzmitli Kazım Yıldız adlı jokeyi ile ulusal başarıları imza atmışlardır. Sadun Atı'nın oğlu Sadettin Atı da İngiltere'de Hayvan Islahı okudu.

Sampiyon atların yetiştiricisi, Hasanpaşa Çiftliği sahibi Sadun Atı, Osmanlı Mebuslar Meclisi İzmit üyesi Portakal Hatiz Rüştü Bey'in torunudur. Annesi Portakal Hatiz'in kızı Hayriye Hanım, Babası Kocaeli İl Genel Meclisi üyesi Sadettin Bey, amcası Kocaeli Milletvekili Dr. Ziya Atı.

1927 yılında doğdu. İzmitte ilköğrenimini yaptıktan sonra Sen Josef ve Galatasaray ve liselerinde devam etti. Hasanpaşa Çiftliği'ni işletti.

İhan Hanım ile evlendi. Sadettin ve Sadettin adlı iki oğlu vardır. Oğullarının adlarını taşıyan, 70'li yıllarda manşetlerden düşmeyen sampiyon atların sahibidir. Siyasetle de uğraştı. 1977 yılı Genel Seçimlerinde AP'den 3. sıra milletvekili adayı idi. 1980 yılında ölümünde 53 yaşındaydı. İzmit Bağçesme'de toprağa verildi.

Sadun Atı'nın "Sadettin'i"

Sadun Atı'nın "Sadettin" isimli atının Velifendine Hipodromunda yapılan yılın en büyük kaşusu olan "Cumhurbaşkanlığı Koşusu"na kazandı. Sadettin, Jokey Kazım Yıldız ile tay deneme, Gazi Koşusu ve Ankara koşularında büyük başarı kazandı. Bu yıl 16 yarış yapan Sadettin bunlardan 12'sini birinci bitirdi, üçüncü birinci olmuştur. İkinciliklerinin birinde ohr arkadaş Sadettin tarafından geçilmiştir. Sadettin de Sadun Atı'nın atıdır (Hürsöz, 21.10.1970).

Bu yıl Tay Deneme, Gezi Koşusu, Cumhurbaşkanlığı Koşusu'na kazanarak büyük başarı gösteren Sadun Atı'nın Sadettin isimli atı, şimdi de başbakanlık kupası yarışına hazırlanmaktadır. 8 Kasım Pazar günü yapılacak olan 85 bin lira ikramiyeli Başbakanlık kupasının da favorisi olan Sadettin'in Sadun Atı kadar bütün İzmitliler de yeni bir zafer beklemektedir. Bu yıl katıldığı 14 yarıştan 12'sini birinci bitiren Sadettin'in sahibi Sadun Atı, Dünyanın her tarafında çeşitli yarışlara katılmasın için davetiyeleri geldiğini açıklamıştır. Şöhreti yurt dışına da yayılan Sadettin bilhassa Cumhurbaşkanlığı Kupasında yaptığı derece Dünya çapında bir başarı olarak nitelenmektedir (Hürsöz, 1 Kasım 1970).

Sadettin Velifendine Hipodromunda yapılan Başbakanlık kupası yarışını da kazanan Sadettin'in sahibi Sadun Atı'nın şimdiye kadar kazandığı kupaların toplamı 10 atın katıldığı Başbakanlık Kupası yarışında arkadaş Sadettin ile birlikte korkunç bir yarış kazanarak Sadettin'in açık farkla yarış kazandığını 2 dakika 10 saniye gibi dünya çapında bir derece yapmıştır. Yarıştan sonra İstanbul Valisi Vefa Poyraz, Sadettin'in sahibi Sadun Atı'na Başbakan Süleyman Demirel adına tebrik ederek Başbakanlık kupasını verirken, hipodromu dolduran yarışseverler Atı'ya ve Sadettin'e büyük tezahürat yapmışlardır.

Bu yıl Çaldıran, Tay deneme, Gazi Koşusu, Ankara Koşusu, Cumhurbaşkanlığı Koşusu'ndan sonra Başbakanlık Koşusu'na da kazanan Sadettin'in sahibi Sadun Atı'ya yurdun her tarafından tebrik telgrafları gelmektedir. "Buyle bir at yetiştirmek için tam 25 yıldır uğraş-yor, didin-yorum. En sonunda kismet oldu" diyen Sadun Atı'nın Sadettin'i üç yaşındadır. Klasik tabiriyle dünyanın rakipsiz ganyanıdır. Şimdiye kadar 17 yarış koşmuş, 13'ünü açık ara kazanmıştır. Diğerlerinde ise starttan çıkarak ohr arkadaş Sadettin'e geçilmiştir. 2 ve 3. olmuştur (Hürsöz, 11 Kasım 1970).

Sadun Atı'nın vefatına kadar Sadettin sahibini gururlandırdı. Yaşamına anlam kazandı.

1. Nazmi Oğuz, 3. Mürsel Paşa'nın kızı Aliye, 4. Ekasper Fevzi Bey, 5. Ekasper Fehmi Bey, 7. Sadun Eşref Atı. 1938 yılında tarhilenen bu eski fotoğraf, Kocaeli gazetesinde 30 Eylül 1978'de yayınlandığında Türkiye Jokey Kulübü Başkanı İzmitli Sadun Eşref Atı idi.

Sadun Atı'nın oğlu Sadettin, Sadun Atı'nın atı Sadettin'e gelen takarken, Hürsöz, 1 Kasım 1970.

Atın binek hayvanı olarak kullanıldığı zamanlar sona erdi. Ordunun Süvari Sınıfı kaldırıldı. Artık atlı spor ve yarış için yetiştiril-yor. İhtek hara ve çiftlik sayısı eski kadar ol-masada Türkiye Jokey Kulübü'nün ve "sami-piyon yarış atı" sahiplerinin özel haraları bulunmaktadır. Sadun Atı, Fethi Alan gibi at yetiştiricileri, Suat Arıcı, Kazım Yıldız gibi jokeyleri armağan eden Kocaeli'de, binicilik kulüpleri de faaliyettedir. Türkiye'de programlı olarak tüm yıl boyunca yapılan donuz hipodromu birisi 20013'de hizmete giren Kartepeliç'teki Kocaeli Hipodromu'dur.

Proje tamamlandığında dünyanın ilk geri dönüşüm pisti olacak

"PROJEYİ DAHA İYİ BOYUTLARA GETİRMEK İÇİN ÇABAMIZ DEVAM EDİYOR"

E lazıg Hipodromunda, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdo-

gan'ın eşi Emine Erdoğan öncülüğünde başlatılan Sıfır Atık Projesi çerçevesinde dünvada

eşi benzeri olmayan geri dönüşüm pistinin çalışmalarında sona gelindi. **Savfa 5'te**

Proje tamamlandığında dünyanın ilk geri dönüşüm pisti olacak

Elazığ Hipodromunda, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan öncülüğünde başlatılan Sıfır Atık Projesi çerçevesinde dünyada eşi benzeri olmayan geri dönüşüm pistinin 20 bin ton kum, geri dönüşüme kazandırılacak.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan'ın himayelerinde yürütülen Sıfır Atık Projesi, israftan kaçınmayı ve atığın önlenmesini, azaltılmasını, yeniden kullanılmasını ve geri dönüştürülmesini savunuyor.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı öncülüğünde yürütülen ve döngüsellğe dayalı bir kaynak ve atık yönetimi yaklaşımı olan proje, sürdürülebilir üretim ve tüketim alışkanlıklarını teşvik edilmesi ve kaynakların verimli kullanılmasını teşvik ediyor. Elazığ Hipodromunda da son yıllarda Sıfır Atık Projesine destek olmak maksadıyla yapılan çalışmalar hız kesmeden devam ediyor.

Elazığ Hipodrom Müdürü Muhammed Demirçelik tarafından kum pistlerinin geri dönüştürülerek tekrar kullanılması fikri, Fırat Üniversitesinin de destekleriyle proje haline dönüştü.

TUBİTAK projesi olarak başlatılan ve dünyada eşi benzeri olmayan projede geri dönüşüm pistinin sonuna gelindi. Yapılan bu projeye birlikte yıllık 20 bin ton

kum, yikanıp elendikten sonra tekrar geri dönüştürülecek.

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü olarak her ne kadar depremle anılan bir kurum olsak da kendilerinin bir de çevre kısmı olduklarını belirten Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürü Fatih Onalan, "Çevreyi korumaya ve güzelleştirmeye çalışıyoruz. Çünkü biliyoruz ki çevre bize miras değil bir emanettir. Bu emaneti gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde yaşanabilir bir ortam oluşturarak teslim etmemiz gerekiyor. Bu nedenle bu tür tesislerin varlığı çok önemlidir" dedi.

“PROJEYİ DAHA İYİ BOYUTLARA GETİRMEK İÇİN ÇABAMIZ DEVAM EDİYOR”

Pistlerden her yıl toplanan birçok kumun geri dönüştürüleceği fikrinin ortak akılla hakim olduğunu ifade eden Fırat Üniversitesi Teknoloji Fakültesi Dekanı Bahar Demirel, "Bunun ilk fikir babası da hipodrom müdürümüzdür.

Daha sonra yaptığımız laboratuvar analizlerin de gördük ki kumun yüzde 60'a yakın kısmı dayanıklılık açısından yine pistlerde kullanılabilecek durumda ve kil olarak da yeterli miktarda dayanıklılığa sahip olacak boyutlara sahipti.

Bu durumda bu atığı neden hem çevre kirliliği olarak ortada bırakalım diye düşündük ve hep beraber bir

TUBİTAK projesi yapma fikri oluştu. Halihazırda halen daha TUBİTAK'ta inceleme aşamasında olan bir projemiz var. Projemizde, kimya mühendisleri, mekatronik mühendisleri, yazılım mühendisleri ve bende inşaat mühendisi olarak bulunuyorum. Bu konuda bilgi ve birikimlerimizi bir araya getirip böyle bir tesisi daha modern bir şekilde nasıl hayata geçirebiliriz fikri hakim şuan da. Projemiz şuan da hayata geçti ama bundan sonraki aşamada da daha iyi boyutlara getirmek üzere çabalarımız sürecektir" diye konuştu.

20 BİN TON KUM, YIKANIP ELENEREK GERİ DÖNÜŞTÜRÜLÜYOR

Kum pist atığının geri dönüştürülmesi kapsamında bir arada olduklarını belirten Elazığ Hipodrom Müdürü Muhammed Demirçelik, "Bu proje Cumhurbaşkanımızın eşi Emine Erdoğan'ın ülke çapında başlatmış olduğu Sıfır Atık Projesine destek olmak ve hipodrom alanında bulunan pistlerden çıkan atıl kumların değerlendirilerek dönüştürülmesini hedeflemektedir. Yaklaşık 3 yıl önce bu projenin ilk fikri, aklımıza geldiğinde bunu geliştirmek istedik.

Fırat Üniversitesi ile birlikte işe akademik bir boyut katmak amacıyla çalışmalara başladık. Bu süreçte birçok analiz ve deneme yapıldı. İnönü Üniversitesi Madencilik Fakültesi de konuya dahil oldu. Pistlerimizden her yıl yaklaşık olarak topladığımız 20 bin ton civarındaki kumun yikanıp elenerek tekrar geri dönüştürüleceğini anlamış bulunmaktayız.

Buradaki sistemimizi Karayolları Bölge Müdürlüğün-

den elde ettiğimiz makineyle pistlerimizden elde ettiğimiz kumu, tekrardan yıkama ve eleme işleminden geçiriyoruz.

Buradaki kil malzeme çöktürme havuzunda çöktürülecek. Çöktürülecek malzeme Yurtbaşı beldemize verilerek kablolama ve parkeleme alanlarında bunu kullanacaklar.

Suyu da havuzlarda dönüştürerek tasarruf amacıyla kullanıyoruz. Projemiz tamamiyle çevresel bir projedir. Kum Pist Atığı Geri Dönüşüm Projesi (KUPA) tasarımı, Avrupa Yeşil Mutabakatına sürdürülebilirlik ve diğer ekonomik kurallara uygun bir projedir. At yarışı işi yapıyoruz. Bu nedenle şöyle bir sloganım var 'Geri dönüşüm projeleriyle sürdürülebilir bir geleceğe koşuyoruz.' Umarım daha önce sıfır atıkla yaptığımız projeler gibi bu projemiz de başarıyla sonuçlanacaktır.

Daha önce, tarımsal sulama alanlarına yapay dereler yaptık. Hipodromda bulunan bariyerler ve varillerden çocuklarımız için geri dönüşüm parkı yaptık. Hipodromda bulunan iş makinelerinden çıkan parçalardan heykeller inşa ettik ve onlar da şuan da Kapadokya'da sergileniyor.

Dolayısıyla 2017 yılından itibaren sürdürdüğümüz sıfır atık projelerine katma değer katarak devam ediyoruz.

Bu projenin dünyada bir ilk olduğunu düşünüyoruz. Bu projeden literatürde bulamadık. Projemiz sonuçlandırıldığında dünyada ilk geri dönüşüm pisti olarak kullanılacaktır. Bunun da Elazığ'da olması bizim için gurur vericidir" şeklinde konuştu. (İHA)